

ՓԱՅԼԱԿ

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագիր

ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՀԻՆԴԱՐԱՐՈՒ ՕՐԵՐԸ

Տարեկան գինը — 3 ռուբլի, 1/2 տարեկանը — 1 ռ. 50 կ.,
1 ամս. — 35 կ.

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆ ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին՝ առաջին երեսի վրայ—20 կոպ, վերջին ,, ,, —10 ,,

Հասցէն՝ Шуша, Редакция газеты „Пайлак“. Ганджунцев. ул. домъ Костандова. Schoucha, rédaction du journal „Phailak“.

ԲԱՅԻՍԺ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՓԱՅԼԱԿ“

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագիր լոյս է տեսնում առ այժմ շաբաթական երկու անգամ

Բաժանորդագիրն է. տարեկան 3 ռ. կէս տարեկան—1 ռ. 50 կ. ամսական —35 կ.

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐՆ ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Մեր Հասցէն՝ Шуша, редакція газети „ПАЙЛАК“.

ԱՊՍՈՒԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԷ ԸՆԴՈՒՆԻՈՒՄ

Շուշու քայտի Զեմսկի Ագրոնոմը որոնում է գիւղական կեանքին ծանօթ մի անձնաւորութիւն

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԻ

(ստորոստի)

Պաշտօնի համար՝ Տարեկան ոսծիկ—600 ռուբլի, և ճանապարհածախս—150 ռ. Խնդիրը իրենց առաջադրած տեղեկութիւնների հետ միասին ուղարկել մինչև առաջիկայ մայիսի 1-ը ր. Ханкенды, Шупинскому Районному Земскому Агроному. 4—1

ՆՈՐ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐ

Դեռ հրդեհւած քաղաքների ու գիւղերի բոցերը չմարած, դեռ սրւականւածների ու սրբախողիտոյ անմեղների արիւնը չսառած, դեռ հազարաւոր տնից-տեղից, ինչքից—ստացւածքից զրկւած փախստականների արտասուքները չցամաքած, դեռ հարիւրաւոր անտէր ու որբ երեխաների աղեկաւոր ողբն ու կոծը չզաղարած՝ նոր-նոր արհաւիրքների ու սոսկումների լուրեր են գալիս «գուլումի երկրից»:

Գուլում են հեռագիրները Բօլ-գարիայից, Դիաղինից Հայկական Բիւրօի հասցէով. գուլում են նոր կոտորածներ Էրզրումում, Զէյթումում և շրջակայքում. գուլում են արիւնահեղ ընդհանումներ Բիթլիսում, Վանում և Մուշում. գուլում են անլուր բռնութիւններ, կողոպուտներ և սպանութիւններ Ակնում և ամբողջ Փոքր Հայքում. գուլում են ջարդեր և հրացանազարկութիւններ Տրապիզոնում, Արճէշում և Սոսկունում: Սպանութիւններ քղերի, բաշիբոզուկների կատաղած արիւնոլշտ թիւրքերի կողմից, սպանութիւններ ոստիկանութեան կողմից՝ բարձր իշխանութիւնների կարգադրութեամբ:

Լատիվներտիներ են հարկաւոր հայ տարեգրութեան արիւնոտ ու ողբալի էջեր կազմելու, նահատակ խեղճ հայ ժողովրդի բողոքը երկինք ուղղելու համար:

Եւ այդ սոսկումները մեր ձրմեղքի համար, լաւատեսութեան, թէ կարճատեսութեան...

«Անհրաժեշտ է օր առաջ հոգալ Վանի վիլայէթից սպասելիք մեծ քանակութեամբ գաղթականների ապրուստի և օգնութեան մասին», գուլում է Դիաղինից խփւած հեռագիրը: Անհրաժեշտ է... ճիշդիւրէն, որ անհրաժեշտ է. երբ փախստականները մերկ ու քաղցած գլուխներն ազատեն մեր երկրի փախչելով, կովկասահայի օգնութեանն ապաւինելով՝ պարզ է, որ նիւթապէս հիւժւած կովկասահայ եղբայրական օգնութեան ձեռք կը կառկա՝ զգալով ըստէի պահանջը: Բարոյական պարտաւորութիւնները չափ ու սահման չունեն, սակայն չափ ու սահման ունի նիւթական, ֆիզիքական հնարաւորութիւնը: Ինչպէ՞ս և ինչ չափով կարող է շարունակել իր օգնութիւնը կովկասահայ գիւղացին, երբ այժմ ինքն է օգնութեան կարիք գգում: Ո՞ր չափով ընդունակ կը լինին նոր-նոր հազարների տեղ ու ապաստան, ուտելիք ու հագնելիք մատակարարել փախստականներին օգնող մեր կոմիտէներն ու յանձնաժողովները, երբ շարունակում է եղածների մասին հոգալը: Եթէ դըրսից օգնութիւն չկայ, կովկասահայը հաղիւ թէ կարողանայ իր սեփական միջոցներով սպասող փախստականներին պահել-պահպանել: Մի գուցէ բախտի այդ

խորթ գաւակները նոր-նոր թշուառութիւնների ենթարկւեն մեղմօտ, քաղցի ու հիւանդութիւնների զոհ դառնան: Անհրաժեշտ է դիմել կառավարութեան և խնդրել բաւարար չափով օժանդակութիւն: Էջմիածնի յանձնաժողովի վրայ նոր-նոր պարտականութիւններ են ընկնում:

Եթէ ենթադրելու լինենք անգամ, որ մենք կառավարութեան և մեր ժողովրդի միջոցներով կը կարողանանք տանելի կացութիւն ըստեղծել սպասելիք նոր փախստականների համար, այնուամենայնիւ դրանով մենք բուժած չենք լինի տաճկահայ ժողովրդի կրծքին նոր բացւած վէրքը: Փախստականներից բացի երկրում մնացածների վիճակի, ապահովութեան մասին ևս պէտք է հոգալ: Միթէ երկիրն ամբողջապէս դատարկելու է իր բնիկ ժողովրդից, միթէ քարքարի վրայ չէ մնալու այն երկրում, ուր մենք կատարելու այնքան գործեր էինք տեսնում, որի համար այնքան դեղեցիկ սպասելիքներ ակնկալում: Ո՞ր վրայ է ընկնում երկրում մնացածների կեանքը հոգալու, գոյութիւնն ապահովելու պարտականութիւնը: Ո՞ր պէտք է պաշտպանութիւն ցոյց տայ տաճիկ բռնակալ կառավարութեան և մոլեգնած թիւրք ու քիւրդ հրոսակների մահաւան սպառնալիքների տակ կծկւած թշուառներին: Դժւարանում ենք պատասխանել... Դիմել չեզոք պետութիւններին յանուն մարդասիրութեան, յանուն ընդհանուր միջազգային օրէնքների... բայց չէ՞ որ այդ միջազգային օրէնքները ցայտուն կերպով ցոյց տւին իրենց սնանկութիւնը և իրենց ամբողջ մերկութեամբ ցցեցին մեր առջև այս պատերազմի ընթացքում... Սակայն ի՞նչ արած. դիմենք, դիմենք ում կուղէք. խեղդուղն օձին էլ է փարւում:

ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՎԵՐԱԳՆՀԱՏՈՒՄ

Համաշխարհային պատերազմի ալիքները, որ այնպէս ուժգին տակն ու վրայ են անում համայն Եւրոպայի քաղաքական—սոստիսական բոլորողականները, որոնց շատաչափ հասնում է տիեզերքի գրեթէ բոլոր ծայրերը, հիմնովի են շրջում մտածողութիւնների բոլոր շէնքերը, տապալում են գաղափարների այն կառուցւածները, որոնցով մինչև այժմ ապրել, շնչել է խորհող մարդկութիւնը: Այստեղ էլ են կատարւում աւերա-

ծութիւններ, զոհեր, կորուստներ ու նահանջներ. այստեղ էլ են տարւում յաղթանակներ, դրաւում նոր դիրքեր և առաջ մղւում ամենի գրոհներ: Կործանող կուրքերի ու տաճարների աւերակների վրայ բարձրացնում են նոր պատեր, վերաշինւում են նոր յոյսերի ու ակնկալութիւնների աշխարհներ:

Տակաւին մեր ուշքն կլնւած է մոլեգին սրնթացութեամբ զարգացող դէպքերով, մեր հայեացքը բեկւած է պատերազմի ցնցող, արիւնոտ տեսարանների վրայ. ուստի և մտաւոր յեղաշրջման, գաղափարների վերագնահատման այդ պրօցեսը դեռևս չի զգացւում իր ամբողջ թափով, չի գերում իւր բովանդակ իմաստով:

Սակայն կը գայ րօպէն և կը լռեն թնդանօթներն ու հրացանները, կը պապանձւեն թշնամական կատաղի բաղխումները, կը հանդարտեն պատերազմի փրփրադէպ ալիքներն և ռազմագէտներն ու դիւանագէտները վեջնական հաշիւները կը յարգարեն. ահա այն ժամ մարդիկ կը խորասուզեն իրենց ներքին աշխարհն և կը տեսնեն, թէ ինչ խորն փոփոխութիւններ են տեղի ունեցել իրենց հայեացքներում:

Այդ գաղափարական վերագնահատումները բաց կանն լայն հորիզոններ, կը պարզեն նոր հեռանկարներ, կը թարմացնեն մարդկային մտքի աշխարհը և կը ստեղծեն նոր ուղիներ:

Ահա այս խորհրդաւոր, պատմական մօմենտում է ներկայումս տեղեկւում հայ իրականութիւնը, այս համաշխարհային հսկայ դէպքերի շէմքում է կանգնած հայ ժողովուրդն իւր անցեալով ու ապագայով, իւր յոյսերով ու վերապրումներով:

Շատ և շատ գաղափարներ ու մտքեր պիտի վերագնահատեն հայ աշխարհում, և խառնած մթնոլորտում պիտի թռթափեն իրենց նախկին բազմաթիւ իլլիւզիաներն, համարձակ վերաբնեն հին խնդիրներն ու անցեալի նպատակները նոր հիմքերի վրայ:

Այստեղ է ահա արտայայտելու հայ մտքի կորովը, եթէ յիշուի նա կայ, այստեղ է արտացոլելու հայ ժողովուրդի կուլտուրական ընդունակութիւնը, եթէ գա երեւիցէ եղիլ է, որպէսզի կարողանանք այս ծանր ցաւերի մէջ, համաշխարհային այս ժխորի և մըրցման տարուբերումներում չափել մեր ուժերը, դիմադրել պատմական հարւածներին:

Վերագնահատող գաղափարները ծառանում են իրենց ամբողջ էութեամբ մեր առաջ. մտքերի ու իդէալների իրականութիւնը փոխում է իւր հիմքերը. հասարակական ուժերի արժէքը ստանում է նոր գոնաւորում: Այդ ամենի առաջ է, որ մենք պէտքէ կազմապարտւում լինենք, ըմբռնենք մօմենտի պատմական նշանակութիւնն աշալուրջ զգաստութեամբ: Ապա թէ ոչ կործանող աշխարհայեացքները, տապալուող յոյսերն ու իդէալները, վերագնահատող գաղափարներն իրենց շեղջակոյտի ծանրութեան տակ կը թաղեն մեզ իսպաղ, կը ջգմեն առմիշտ:

ՇՈՒՇՈՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՎԱՐԿԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՐԸ

Սոյն թւի ապրիլի 12-ին տեղւոյս ակումբի դահլիճում տեղի ունեցած Շուշու փոխադարձ վարկի ընկերութեան ընդհանուր ժողովը բաւական ծանր տպաւորութիւն թողեց իւրաքանչիւր այցելուի վրայ: Թէև ժողովին մասնակցում էին, իբրև անդամ, հասարակութեան զանազան խաւերը՝ տարբեր մասերը պաշարով անձինք, բայց և այնպէս իւրաքանչիւր հասարակական ժողովի արդիւնքը կախած է մասնակցող անհատների լուրջ փութեամբից և աւելի ևս կանոնաւոր դրած հարցերի լուսարանութիւնից և ընդհանուրին մատչելի լինելուց: Առանց վերոյիշեալ պայմանների ոչ մի հասարակական ժողով թիչ ու շատ արդիւնաւէտ լինել չի կարող: Ինչպէս իրօք, այդ օրն եղաւ:

Այդ հանգամանքից մեծապէս տուժում է թէ առհասարակ որեւէ ընկերութիւն, որ ծառայում է հասարակութեան շահերին, և թէ մասնաւորապէս այդ ընկերութեան ամեն մի անհատ անձը: Իսկ դորա հետեանքն այն է լինում, որ մարդիկ կորցնում են իրանց հաւատը դէպի որեւէ ընկերական ձեռնարկութիւն, որքան էլ վերջինս շահաւէտ և անհրաժեշտ լինի:

Շուշու փոխ. վարկի ընկերութեան կիրակի օրւայ ընդհանուր ժողովը, կարելի է ասել, մի իրական պատկեր է մեր հասարական ներկայ կեանքի՝ իւր զբաղանք և աւելի ևս բացասական կողմերով: Մարդիկ խօսում, վիճում էին առանց պարզ ըմբռնելու խնդրի էական կողմը, երբեմն նաև ծանօթ չըլինելով այն կանոնադրութեան, որ հենց իրանք էին մշակել: Հնորհւ այդ հանգամանքի ժամկետով վիճում էին որեւէ հարցապնդման առթիւ և յետոյ միայն եզրակացնում, թէ այդ խնդիրն ընդհանուր ժողովի քննութեան առարկայ չպիտի լինի և կամ թէ պիտի յետաձգել և արտակարգ ժողով գումարել:

Ժողովն ընդունեց այդ կերպարանքը նաև նախագահի անփորձութեան շնորհիւ:

Առհասարակ ամեն մի ժողովի կանոնաւոր ընթացքը խիստ կերպով կախած է նախ նախագահի գործերին ծանօթ լինելուց և երկրորդ՝ նորա փորձառութիւնից: պէտք է ասել, որ այդ օրւայ նախագահը թէ մէկ և թէ միւս հանգամանքից գուրկ էր, որև խոստովանում էր ինքը նախ քան իւր համաձայնութիւն յայտնելը: և դորա հետեանքն այն եղաւ, որ սկզբից մինչև վերջը կանոնաւոր կարգ չպահպանեց ժողովում: օրակարգի խնդիրները յաջորդաբար քննութեան առարկայ չդարձան: մի քանի ժամայ վիճաբանութիւնից յետոյ կողմնակի դիտողը միայն կարողացաւ ըմբռնել, որ օրակարգի բոլոր խնդիրներն էլ քննութեան առարկայ են եղել, բայց ոչ մէկն էլ այս կամ այն լուծումը դեռ չի ստացել: և այս բոլորի հետեանքն այն եղաւ, որ քննարկութեան սկսեց դրել այս կամ այն առաջարկութիւնը մէկ միջից, մէկ վերջից և ապա սկզբից:

Պիտի խոստովանել, որ նախագահի գործերը բաւական ծանր էր շնորհիւ այն հանգամանքի, որ ժողովականների մի մասը ուսերէն չէր հասկանում: մարդիկ խօսում, վիճում էին ուսերէն, իսկ միւս մասը, որ շահագրգռւած էր նոյն հարցերով, չէր հասկանում, թէ ինչ է կատարւում ժողովում: բայց եթէ նախագահը փորձառու լինէր, պիտի սկզբից ետի գորա առաջն առնէր և թոյլ չտար դժգոհութիւնների և խռովութեան խօսակցութեան: պէտք էր ընտրել թուրքերէն լեզուն

լաւ տիրապետող և անկողմնապահ մի անձ, որ միմիայն նա իրաւունք ունենար ուսերէն խօսակցութիւնները թարգմանել: այն ժամանակ կարիք չէր լինի ոչ մասնաւոր խառնաշփոթ խօսակցութեան և զրոյցի և ոչ անվերջ զանգահարութեան, որ նպատակի էլ չէր հասցնում: Շնորհիւ նորան, որ թուրքերէն թարգմանում էր, ու պէտք էր և միւս կողմից նախագահը կանոնաւոր չէր ձևակերպում հարցերն ու ապա քննարկում, մի քանի խնդիրներ կրկնակի քննարկութեան ենթարկւեցին և բոլորովին տարբեր հետեանքներ ստացեցան: մի հարց, որ մի քանի րոպէ առաջ մերժուած էր, յետոյ ընդունւում էր:

Այցելու

ԼՈՁՐ ԿՈՎԿԱՍՍՈՒՄ

(Շարունակութիւն)

Շատ աւելին կարելի էր ասել յօգուտ թիֆլիսի, եթէ, սակայն, չգրադեցնէր մեզ մի այլ հարց, այն է թէ՛ որքան հաւանական է առհասարակ Լոձի արդիւնագործութեան տեղափոխութիւնը Լոձից ուր կուզի լինի: Այսպիսի մի խոշոր գործի իրականացումը Ռուսաստանում մեզ անհաւանական, մինչև իսկ անկարելի է թւում:

Անշուշտ շատ կարեւոր պատճառներ են եղել, որ տեքստիլ արդիւնագործութիւնն իր երկրորդ և կարեւոր տեղը գտել է ռուս-գերմանական սահմանի մօտ և ոչ ուրիշ տեղ: Գերմանական կապիտալը, տեխնիքապէս խիստ զարգացած Գերմանիայի մօտակութիւնը, ներկերի և այլ անհրաժեշտ մշակւած նիւթերի ստանալու դիւրութիւնը, հրմուտ գործաւորների և բանւորների առատութիւնը և այլն և այլն: Այստեղ, շնորհիւ բարեպատէն պայմանների, Լոձի արդիւնագործութիւնը կարճ ժամանակի ընթացքում արմատ է առել, զարգացել ու ծաղկել:

Իհարկէ, պատերազմը շատ բանկարող է փոխել այսօր ստեղծւած դրութիւնից: բայց կարող է նա արմատախիլ անել մի երկրից արդիւնաբերութեան մի ամբողջ ճիւղ: Գուցէ կարող է, սակայն դա կըլինէր միայն այն դէպքում, եթէ պատերազմից յետոյ Ռուսաստանի տնտեսական յարաբերութիւնները Գերմանիայի հետ հիմնովին փոխւէին: եթէ զատենք այսօրւայ տրամադրութեամբ զեկաւարելով, այդ արմատական փոփոխութիւնը հաւանական կերևայ, ոչ միայն հաւանական, այլ և անխուսափելի: Բայց այսօր ողջ Ռուսաստանը պատերազմում է Գերմանիայի հետ: վաղը, երբ վերջացած կը լինի պատերազմը, շահ կունենայ իւր Ռուսաստանը այլևս ոչ թէ սրով և հրով, այլ տնտեսական պայմանագրերի ամբողջնորդ պատերազմելու Գերմանիայի հետ: Ահա մի հարց, որին զրգաւոր է զրականօրէն պատասխանել առանց կոպիտ սխալների գոհ լինելու երկուսն ունենալու:

Եթէ Գերմանիան յաղթւի, պարտութիւնը մինչև անգամ նւաստացնող լինի նրա համար, այնուամենայնիւ անկարելի է ենթադրել թէ վերջնականապէս պիտի ընկնի հոգեկան անպինէն երկրիսյով օժտւած գերմանական ժողովուրդը, պիտի խորտակւեն նրա անժխտելի բարձր տնտեսա-կուլտուրական, տեխնիքական և գիտական ոյժերը: Զրկւած կ'ընդհանրեց, կ'որցրած շատ շուկաներ, Գերմանիան պիտի ձգտէ նոր միջոցներով ձեռք բերել կորցրածը: Ժաւախան տեղն աւելի սաստկութեամբ պիտի արտայայտուի: երկրի սահմաններն աւելի անձուկ պիտի երևան նրա համար այժմ, քան պատերազմից առաջ և նա պէտք է աշխատէ զբաւել օտար

երկրները շուկաներում գարգացման համապատասխան տեղը coûte que coûte:

Վերջապէս, գերմանացիներին Լեհաստանից դուրս քշելուց յետոյ, անգործ կեանքը վերահաստատելուց յետոյ, առևտրական յարաբերութիւնները պիտի վերնորոգւեն և բոլոր երկրները կապիտալները պիտի դարձնալ ձգտեն պրոձադրութիւն գտնել Ռուսաստանում: Ահա հաւանական չէ, ուրեմն, որ Լոձը, փոխւած պայմաններում նոյնքան յաջողութեամբ ինչպէս առաջ, վերսկսէ իր գործարանական արդիւնաբերական կեանքը: Գերմանական կապիտալի փոխառն Լոձին կարող են ծառայիլ ռուս և օտարերկրեայ կապիտալները: Միթէ՞ աւելի հեշտ չէ մեքենական մի բարդ օրգանիզմ նորից աշխատանքի մէջ դնել, նրան ողի ներշնչել, եթէ դրա համար միայն դրամ է հարկաւոր, քան այդ օրգանիզմն արմատից կտրել և տանել դնել մի ուրիշ տեղ: Մի ամբողջ արդիւնագործութեան տեղափոխելն աւելի հեշտ չի երևում մեզ, քան մի երկրի ամբողջ ազգաբնակչութիւնը վաղիցից և հաստատուն մի ուրիշ վայրում:

Հ.

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱԶԵՆՏՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՏՆՅԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՎՐԱՅ

Վօլգա-Կամեան վաճառականական բանկի վարչութեան գեկուցումը նկատւում է, որ պատերազմն արմատական փոփոխութիւնների է ենթարկել տնտեսական կեանքը: Պատերազմի առաջին ամսում առևտրա-արդիւնաբերութեան վրայ խիստ ներգործութիւն ունեցաւ, զլխաւորապէս, երկաթուղիների վաճառականական երթևեկութեան խանգարումը, որն աւելի մեծ չափով ազդեց համեմատաբար քիչ ուժեղ ձեռնարկութիւնների վրայ և այն հետեանքն ունեցաւ, որ թուլացաւ վճարման կարողութիւնը և անվճար մնացած գումարները տարւայ վերջին երեք անգամ աւելի դուրս եկան պետական բանկում անցնալ տարանից:

Սակայն օգոստոսի վերջին արդէն տնտեսական կեանքն սկսեց յարմարւել նոր պայմաններին, որոնցից մի քանիսն, ինչպէս օրինակ պահանջի աճումը և գների բարձրացումը, բարեյաջող ազդեցութիւն ունեցաւ: Թէև ներքնորոգեան տօնավաճառը (եւրամարկա) առևտրի ահսակէտից միջակից թոյլ անցաւ, բայց վերջում նա զգալի կերպով ուղղւեց, իսկ տօնավաճառից յետոյ մի աչքի ընկնող կենդանութիւն էր նկատւում մանուֆակտուրայի, կաշի գործի և մետաղային ու քարածխային արդիւնաբերութիւնների մէջ: Հացի առևտուրը, որ սկզբում անորոշ դրութեան մէջ էր, արտահանութեան (էկսպորտ) ընդհատման և գների ցածրանալու պատճառով, բաւականաչափ պահանջ գտաւ: երկրի ներսում, աստիճանաբար բարձրացող գներով, նախ գործի մատակարարութեան և երկրորդ օրանբաւարար բերքը մեծ պաշար չուեց հացի առևտրով զբաղողներին: Ընդհանուրի սպառման անհրաժեշտ մթերքների առևտրի կենդանութեանը օգնեց նաև այն հանգամանքը, որ շնորհիւ ոգիւից խմիչքների գործածութեան վերանալու և աշխատավարձի աւելանալու, լաւացաւ սպառողների գնելու յաջողութիւնն ու ընդունակութիւնը: Այս բոլորի հետեանքն այն եղաւ, որ ազգաբնակչութիւնը մի շտեմնւած չափով կարողացաւ իր խննայողութիւնները մտցնել խնայողական զանաւարկ ընչապա կենսական մթերքների թանգութեան:

ՀԱՅԵՐՆ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ

Լոնդոնից հեռագրում են «Рус. Сп.»-ին: Համայնքների պալատում պատգամաւոր Վիլիամսը հարցնում է. — Մեծ-Բրիտանիայի կառավարութիւնը արդեօք մտադիր է պատերազմից յետոյ միջոցներ ձեռք առնելու: Ասիական թիւրքիայի հայ ազգաբնակչութեան համար ապահովելու որոշ աստիճանի ինքնավարութիւն, այնպէս, ինչպէս ռուս կառավարութիւնը խոստացել է Լեհաստանին: Լորդ Պրիմրօրը հաւատարացնում է Վիլիամսին, որ Մեծ-Բրիտանիայի կառավարութիւնը հոգ կը տանէ Ասիական թիւրքիայի հայ ժողովրդի շահերի համար, միայն թէ ներկայ վարկեանքին չի կարելի որոշ բան ասել միջազգային ապագայ համաձայնութեան մասին:

— Ապրիլի 6-ին կայացել է փախստականների քայքայւած տնտեսութիւնների վերականգմանը նպաստող կոմիտէի նիստը: Կոմիտէի անդամ Յ. Փիլալեանը տուել է մի գեկուցում: Պարսկաստանում կատարած իր ճանապարհորդութեան մասին: Նա այն կարծիքն է յայտնել, որ պատերազմական դրութեան անորոշութեան պատճառով առայժմ հնարաւոր չէ կազմել Պարսկաստանում պատերազմից փախուած տեղացի հայերի քայքայւած տնտեսութիւնները վերականգնող կազմակերպութիւններ:

— Ապրիլի 7-ին, կայացաւ Նպաստամատոյց Ընկ. վարչութեան արտակարգ նիստը: Քննութեան առարկայ էր այս առաջարկը՝ միանալ Հայոց Գիւղատնտեսական Ընկերութեան կից փախուստականներին գիւղատնտ. օգնութիւն հասցնելու նպատակով կազմւած կոմիտէին, տալով ներկայացուցիչներ թէ կոմիտէի և թէ նրա գործադիր բիւրօյի մէջ: Թեր և դէմ վիճաբանութիւններից յետոյ, վարչութիւնը որոշեց յայտնել յիշեալ կոմիտէին հետեալ վճիռը: «Հայոց Նպաստամատոյց Ընկ. վարչութիւնը, քննելով փախստական-գաղթականների քայքայւած տնտեսութեան վերականգման գործը, գտաւ, ի նկատի ունենալով, որ ինքը հէնց սկիզբից տուել է իր համաձայնութիւնը միանալու էջմիածնի եղբայրական Օգնութեան Գլխաւոր Կարգադրիչ Յանձնաժողովին և ապա գործելու համաձայն այն ձրագրի և նախահաշի, որ կը մշակւի այդ Գլխաւոր Կոմիտէում, ուստի Ընկերութեան վարչութիւնը կարող է համաձայնութեան մէջ մտնել դիւղատնտեսական Ընկերութեան կոմիտէի հետ միայն տեխնիկական խնդիրներում և տեղում: Այլաշէնքի և այլ շրջանում համագործակցութեան մէջ մտնելով կոմիտէի լիազօրի և հրահանգիչների հետ»:

— Պետրօգրադում հայ փախստականների օգտին կատարած հանգանակութեան վերջնական հաշիւից երևաց, որ ընդամենը Կոմիտէսը հանգանակել է 1) Պ. Օ. Դուկասեանի միջոցով Պերօգրադի զանազան ռուսական բանկերից 15,000 ռ., 2) այլ և այլ շրջաններում, մասնաւոր անհատներից և հաստատութիւններից՝ 35,000 ռ., 3) փողոցներում հանգանակութեան տուփերով մանր դրամ 33,000 ռ., գումար՝ 83,000 ռ., զանազան ծախք եղել է 3000 ռ., զուտ արդիւնք 80,000 ռ.: Այս հասոյթը շատ աջող պէտք է համարել, որովհետև վերջին ժամանակներն այնքան յաճախակի կատարւած ժողովարարութիւններից շատ քիչն այդ չափ գումարի են հասած այստեղ: Բացի դրամական հասոյթից՝ մեծ քանակութեամբ իրեղէններ են նուիրւած նոյն նպատակով, որոնք կարգի բերելով մի քանի վազօններով պիտի ուղարկւեն Կովկաս:

— Հայոց Ազգային Բիւրօն թիֆլի-

պում յօդուտ կամաւորները ստացել է հետեւեալ նւիրաբերութիւնները. Մարի- ոպոլի հայ համայնքից—10,000 պապի- րոս, 120 սապոն, 1000 տուփ լուցկի, 105 ձեռք սպիտակեղէն և այլ իրեր. Մայրկոպից—9 արկղ մաքուր ծխախոտ, Շամախու կտնանց յանձնաժողովից Ալէք. Սատիսեանի միջոցով 6 արկղ զատկական նւէրներ, Նոր-Նախիջևանի գրական - գեղաւեստական ընկերու- թիւնից 75 ձեռք սպիտակեղէն և 80 պարկ ծխախոտ:

— Պատերազմից ֆաւստածներին օգ- նող Հայկական Կենտրոնական Կոմի- տէն իր ապրիլի 8-ի նիստում որոշեց ուղարկել փախստականների համար հետեւեալ իրերը. Բորչալու—150 վեր- մակ, Ալէքսանդրոպոլ—100 վերմակ, Ջալալ Օղլի—500 ձեռք սպիտակեղէն, Նոր-Բայազիդ—3 ճակ տաք շորեր և 500 ձեռք սպիտակեղէն ու Մարիզամիշ —500 ձեռք սպիտակեղէն: Որոշում է նոյնպէս փոխադրել Սադախլու 500 ուրու:

— Մօսկւայի հայկական կօմիտէտի գործունէութեան համառօտ հաշիւից, որը վերաբերում է 1914 թ. հոկտ. 26-ից մինչև 1915 թ. փետր. 1-ի ժամանակա- շրջանին, երևում է, որ այդ ժամանա- կամիջոցին կօմիտէտը մուտք ունեցել է 111,148 ռ., որից ծախսել է 71,628 ռ.: Այժմ մնում է 39,520 ռ. 66 կօպէկ:

— Պատերազմից ֆաւստածներին օգ- նութիւն հասցնող Կովկասեան Գլխաւոր Կօմիտէտը ուղարկել է Հին-Նախիջևան, Ներսէս եպիսկոպոսին 23,000 ռ., ապ- ըիլ ամսի ընթացքում օգնելու փախս- տականներին:

— Մարտի 29-ին Ախալքալաք են հասել արդանուշյի 50 հայ փախստա- կաններ, որոնց մէջ կար միայն չորս տղամարդ: Արդանուշյիք ևս ենթար- կել են տանջանքների, թալանների տեղական խուժանի կողմից. իզական սեռը առանց տարիքի խտրութեան բռ- նաբարեւել է: Սպանւածներ թիւը հաս- նում է մօտ 150-ի: Գաղթականներին իսկոյն և հիթ տուեց բնակարան, որտեղ և հոգացում է նրանց կարիքները:

— Մշակ-ին հեռագրում են, որ Տրա- պիզօնում երեք օր շարունակ տեղի է ունեցել հայերի կոտորած խուժանի ձեռքով, որը դադարել է միայն թիւրք կանոնաւոր զօրքերի միջամտութեամբ:

— Եգիպտոսի հայ բարեգործական միութեան նախագահ Նուբար փաշան գիմել է մի ազդու կոչով բոլոր հայե- րին, դրամական օժանդակութիւն անել հայկական շահերի պաշտպանութեան ֆօնդին:

— Կալկաթայում հրատարակել է կոչ հնդկայ և պարսկահայ ազգային- ներին յիշեցնելով սրանց պարտակա- նութիւնն օգնութեան գալ տառապող հայութեանը ներկայ պատմական մօ- մենտում:

Ազգային Կենդրոնական Բիւրօն Դի- ադինից, ապրիլի 8-ից, ստացել է հե- տեւեալ հեռագիրը.

Այսօր առաւօտեան Դիադին եկան 23 տղամարդ, որոնք փախել ազատել են Արճէշից մեկնած մի նաւակով, ապամում են, թէ թիւրքական իշխանու- թիւնների կարգադրութեամբ գինւորա- կան զիբքերից հրացանազարկ են եղել և ջարդի ենթարկել տեղական բոլոր հայերը:

Թիւրքերը նրանց հաղորդել են, որ տեղի են ունենում ընդհարումներ մու- սուլմանների և հայերի միջև, Վանում հայկական կոտորած է, իսկ Արամ-փա- շա Արամեանն էլ կախաղան է բարձ- րացւած:

Անհրաժեշտ է պատասպանել և օգ- նելու հոգացողութիւն ընձեռել Վանի վիլայէթից սպասող բազմաթիւ փախ- ստականներին րիվերաբերմամբ:

ԹԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՁԸ

Թիֆլիսի «հասարակական ակումբի» ձեռնհրեցութեամբ հիմնում է մի մեծ սպառողական ընկերութիւն, որին մաս- նակցելու են գլխաւորապէս պետական, հասարակական ու մասնաւոր հիմնա- կութիւնների ծառայողները:

— Որովհետեւ վերջերս պարզել է, որ բանկերը զբաղւած են կենսամթերք- ների մեծաքանակ գնման գործով, ֆի- նանսների միջնորդութեան կրեդիտա- յին բաժանմունքը կարգադրել է բան- կերին զաղարեցնել այդ տեսակի գնումն, որ հակասում է բանկային կանոնա- դրութեանը:

— Պետերբուրգի «Սըտնի» շուկա- կայում կանանց ամբողջ ոմբակոծել է խանութպաններին փթած կարտոֆե- լով, իբրև բողոք կենսամթերքների ար- հեստական թանգացման դէմ: Միջ- մտել է ոստիկանութիւնն և ցրել ամ- բողները:

— Թիֆլիսի քաղաքային ուսարման պատերիւն է հիւսիսային կովկասում 200 վագոն ալիւր, որի և այլ մթերքների տեղափոխութեան համար պ. նահան- դապետից ստացել է իրաւունք հեր- թից դուրս և անսահմանափակ թիւով վագոններ ստանալ:

— Ապրիլի 9-ին Բագուում քաղաքա- գլխի նախագահութեամբ տեղի ունե- ցաւ շաքարի գործարանատէրերի ներ- կայացուցիչների խորհրդակցութիւնը՝ շաքարի գինը բարձրացնելու մասին: Շաքարի ներկայացուցիչներն անհնա- րին էին համարում ներկայ գնով շա- րունակել վաճառել շաքարը, որովհետեւ կիկում, ուր կենտրոնացած են շաքա- րի գործարանները, շաքարի գինը բար- ձրացել է 20 կ., ի նկատի ունենալով և տեղափոխութեան դժւարութիւններն ու թանգութիւնը, նրանք հնարաւոր էին համարում շաքարի գինը բարձրաց- նել փթին ոչ պակաս 30 կ.: Քաղա- քագլուխը խոստացաւ պարզել այդ բոլոր հանգամանքները, բայց աւելաց- նել փթին ոչ աւելի 20 կօպէկից:

ԼՐԱՏՈՒ

ՀՈՒՅԻ

Մեզ խնդրում են ի գիտութիւն հա- սարակութեան յայտարարել, որ Ալէք- սանդրապօլում հրատարակող «Գաւա- ուր-Ձայն» թերթը ժամանակաւորապէս դադարել է խմբագրի հիւանդութեան պատճառով (պառկած է Թիֆլիսում): Միջոցներ են ձեռք առնւած թերթի հրատարակութիւնը վերականգնելու ամենամօտ ապագայում:

— Մեզ հաղորդում են հաստատ աղ- բիւրից, որ մեր քաղաքային ուսարմ- վայի նորընտիր անդամ պ. Լևոն Վա- րազեանը կառավարութեան կողմից արդէն հաստատել է իւր պաշտօնում:

— Քաղաքային ուսարման կարգա- դրել է, որ քաղաքային գանձապահը անյապաղ կարգաւորի գանձարկի գոր- ծերը, միշտ տեղեակ լինի ընթացիկ հաշեւտութեան հետ և որոշած ունենա- ւածները զրաւեցնել և բոլոր տոկոսա- բեր թղթերի քանակը:

Քաղաքային ուսարման որոշել է, որ այսուհետեւ քաղաքի կօմիսարներն իրաւունք չունեն ինքնադուլէ տնօրի- նել քաղաքային տուրքերից գանձած դրամները, որոնք նրանք պարտաւոր են անմիջապէս մուծել քաղաքային գանձարկը, հակառակ դէպքում կ'են- թարկին ամենախիստ պատասխանա- տուութեան:

— Քաղաքային ուսարման որոշել է խնդրատուների և դանազան տեղիկու- թիւնների ցանկացողների համար նշա- նակել ընդունելութեան ժամեր 9 մինչև

11-ը ամեն օր, բացի երեքշաբթի և շաբաթ օրերից, երբ տեղի են ունե- նում Ուսարմայի նիստերը:

— Ապրիլի 18-ին նշանակւած է քաղաքային դումայի 4-րդ հերթական ժողովը, որի զբաղման առարկաներն են. 1) սակագին նշանակել մսի և հացի գների վրայ մայիս ամսւայ համար. 2) Միւրգա Սարգսեանի յայտարարու- թիւնը, որով խնդրում է իրեն թողնել կապալի շարունակութիւնը բուլվարի վերը ունեցած երկու հողամասերի և սառցատան. 3) ֆինանսական մաս- նաժողովի ծրագիրը «հացային դրամա- գլխով» ալիւր գնել քաղաքի ազգա- բնակութեան համար հացի գների ար- հեստական թանգացման դէմ կուելու նպատակով: 4) Ուսարմայի այն պաշ- տօնեաների պատասխանատուութեան ենթարկելը, որոնք անկանոն կերպով ծախսել են քաղաքային գումարներից 1429 ուր. 55 կ.:

— Լրագիրները հաղորդում են, որ Պետրօգրադում ծանր հիւանդութիւնից վախճանել է հասարակական գործիչ, ժողովրդական գրքերի և բրօշխների հեղինակ և հրատարակիչ բժշկապետ Արտաշէս Բուդուգեանը:

ԿՈՎԿԱՍ

«Կ. Շն.»-ին հաղորդում են, որ Թիֆ- լիսի և Գանձակի նահանգների շատ տեղերում երևան են եկել մեծ թիւով դաշտային մկներ, որոնց դէմ կուելը շատ դժւարանում է, որովհետեւ բացա- կայում է մկների ոչնչացնելու քիմիա- կան միջոցների պաշարը:

— «Իկբալ» օրաթերթին գրում են, թէ Շուշի—Եւլախ կառուցելիք երկա- թուղու կանգ առած աշխատանքները վերսկսել են, սակայն զգացւում է բանւորական ձեռքերի մեծ պակասու- թիւն: Երկաթուղային ճանապարհի կամուրջների մեծ մասի կառուցումն վերջանալու վրայ է: Կառուցանողները յոյս ունեն, որ մայիսի սկզբներին կա- րող են գնացքներ երթնեկել մինչև «Թարթար» կայարանը:

— Թիֆլիսում հիմնել է մի նոր հրատարակչական ընկերութիւն «Ար- շալոյս անունով, որի նպատակն է հրա- տարակել լրագրներ, գրքեր և այլն հայ և ռուս լեզուներով:

— Ապրիլի 6 և 7 Բագուում երևան հան- ւեց ձուկով թունաւորելու դէպքեր, որ ընդունեց մասսայական բնաւորու- թիւն: Ապրիլի 7-ին հիւանդանոց տար- ւեցին 13 թունաւորւածներ, որոնցից 7-ը մեռան: Ապրիլի 7-ին ամբողջ օրը ոստիկանական աստիճանաւորները զը- րաւում էին և քաղաք. սանիտարական կայարանն ուղարկում քաղաքում ե- դած ձուկը, որը քննութեան էր ենթարկ- ւում բժշկա-սանիտարական իւրօրի կառավարիչ թ. Օլենովի ղեկավարու- թեամբ: Գրաւեց մի քանի հազար փութ ձուկ: Հաստատուեց, որ թունա- ւորման պատճառը եղել է Պարսկաս- տանից մեծ քանակութեամբ բերւած չորացրած ձուկը:

ՇՈՒՇՈՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՎԱՐԿԻ ԸՆԿԵ- ՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԱՐԵԿԱՆ ԺՈՂՈՎ:

Ապրիլի 12-ին ցերեկւայ ժամը 11-ին տեղի ունեցաւ Շուշու Փոխադարձ վարկի ընկերութեան տարեկան ընդ- հանուր ժողովը. ներկայ էր ընկերու- թեան վարչութիւնն և խորհուրդն ամ- բողջ կազմով և անդամների բաւական ստաւր թիւ: Ժողովի սկզբին խորհրդի անդամ թ. Մեմանդարովը յայտնե- լով, թէ տարեկան առաջին ընդհանուր ժողովը նշանակւած լինելով սոյն թւա- կանի մարտի 29-ին անդամների նազ- թի պատճառով տեղի չունեցաւ, հե-

տեւապէս այս անգամայ ժողովն երկ- րորդը լինելով՝ կանոնադրութեան 35րդ. յօդ. հիման վրայ օրինաւոր է համար- ւում առկախ ներկայ եղող անդամների թւից, առաջարկեց ընտրել նախագահ և քարտուղար. թեկնածուներ առա- ջարկեցան Գ. Քալանթարեան և թ. Եարամիշեան. բայց վերջիններս հրա- ժարելու պատճառով և երկար ձգձգու- ւելուց յետոյ ի վերջոյ նախագահ ըն- տրեց թ. Զուրաբեան, որը մի քանի անգամ պատճառ բերելով գործերին անձանօթ լինելը թէ և հրաժարեց, բայց և այնպէս զիջեց ժողովի ցան- կութեան և բազմից նախագահական աթոռը. քարտուղար ընտրեց պ. Քա- րամեան:

Նախագահը կարդաց օրւայ հերթա- կան հարցերն և առաջարկեց մտքերի փոխանակութիւն:

Բ. Եարամիշեանն անհրաժեշտ է համարում նախ կարդալ անցեալ տար- ւայ փոխադարձ վարկի ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովի արձա- նագրութիւնը. ժողովն միաձայն իւր համաձայնութիւնն է յայտնում. քա- րտուղարն թիւրիմացութեամբ սկսում է կարդալ մի շաբաթ առաջ նշանակւած բայց տեղի չունեցած ժողովի արձա- նագրութիւնը:

Բ. Եարամիշեան. — Տարօրինակ կը լինէր իմ կողմից առաջարկել կարդալ մի ժողովի արձանագրութիւն, որը տեղի չի ունեցել և որը ներկայ ժո- ղովի համար ոչ մի հետաքրքրութիւն չի ներկայացնում:

Ի վերջոյ գտնւում է հարկաւոր ար- ձանագրութիւնն և կարդացւում: Ըն- թերցումից յետոյ թ. Եարամիշեանը յայտնում է, թէ արձանագրութիւնը կազմւած է մի տարի առաջ, հետեւա- պէս այժմ չի կարելի մտաբերել, թէ ինչ բան է աչքաթող արել կամ փո- փոխութեան ենթարկել, աւելի լաւ կը լինէր, և թէ արձանագրութեան բո- վանդակութիւնը վաղօրօք յայտնի լի- նէր անդամներին, երբ ժողովում խօ- սածներն տպաւորութիւնը դեռ թարմ է. միւս կողմից ցանկալի է, որ յար- մարութիւն տրել բոլորին իրանց կա- ծիքն արտայայտելու առանց ժամա- նակի սղութիւնն և այլ հանգամանք- ներն ի նկատի ունենալու:

Ա. Մանգասարեան. — Ժողովի արձա- նագրութիւնները պիտի տալ մի յանձ- նաժողովի, որ քննի, իմանայ, թէ ամեն բան իսկութեամբ է արձանագրւած, թէ ոչ. մի տարի է անցել վերջի ժո- ղովից և շատ բան է մոռացել:

Լոււում են ձայներ—այ՛լի, մուսուր- մանջան դանըլըն բիզ դա բիրզատ գանախ, ախր բէլա իշ օլմազ:

Շաֆիիվ. — Ծիշտ են ասում, շատ բան է մոռացել արձանագրութեան մէջ մտցնելու:

Շ. Մելիք-Ղարաբեօգեան. — Վարչու- թիւնն ինչ՞ով է առաջնորդւել, որ այդ- պիսի հաշիւ է կազմել. կանոնադրու- թեան 44 յօդ. և 53 յօդ. հիման վերայ խորհրդի 2 անդամն ու վարչութեան 1 անդամն ամեն տարի պիտի վերըն- տրեն կամ նորերն ընտրեն: հեռա- ցողների փոխարէն, բայց մինչև այժմ այդպիսի բան չի եղել, հետեւապէս այս ժողովը չպիտի վաւերական համարել և պիտի յետաձգել:

Ուրբողի անդամ թ. Մեմանդարով. — Շամիր-բէկը 1914 թ. նոյն հարցը բարձրացրել է, բայց քննութեան չէ ենթարկել օրակարգի խնդիրներին մէջ չլինելու պատճառով. օրակարգը մշակ- ւում է 2 շաբաթ առաջ և տպագրւում թերթերում ու առանձին՝ անդամներին բաժանելու համար. եթէ որեւէ խնդիր մոռացութեամբ մտցրած չի լինում, օր առաջ կարելի է յայտնել վարչութեան և խորհրդին, այնուհետեւ նոր յարու- ցած հարցը կը մտնի օրակարգի մէջ:

և քննութեան կառնի. մենք 44 և 53 յօդ. իմաստը սկզբունքով չենք խանգարել. կանոնադրութեան մէջ աւելած է. թէ «խորհրդի և վարչութեան անդամներն ընտրուած են 3 տարով. 3 տարի ծառայելուց յետոյ միայն խորհրդի 2 և վարչութեան մի անդամն առաջին տարի հեռանում են վիճակով. իսկ յետոյ աւագութեան կարգով».

Թէ և ժամանակ է եղել, երբ այս կամ այն անդամը պիտի վիճակով կամ աւագութեան կարգով հեռանար, ինչպէս 1909 և 1911 թ.թ., բայց ընդհանուր ժողովն դա անհրաժեշտ չի գտել և նոր անդամներ ընտրութիւն չի կայացրել, հետևապէս ընդհանուր ժողովն համակերպել է ստեղծւած դրութեան, իսկ եթէ ներկայումս գտնուէ՞ք անհրաժեշտ այդ հարցին դառնալ, այն ժամանակ պիտի յետաձգել այդ խնդիրն և արտակարգ ժողով գումարել և ոչ թէ այսօրուայ քննութեան նիւթ դարձնէք:

10. Ղուլիւն. — Բանկը հիմնւելու օրից 12 տարի է անցել և ոչ մի ժամանակ այդ հարցը չի եղել, հիմի ինչպէս դնել այդ խնդիրը, որին հեռացնել:

1. Միանաբէկով. — Համաձայն չեմ բժ. Մեծամանգարովի կարծիքին, թէ այդ խնդիրն օրակարգի մէջ չկայ և չպիտի այսօր քննուի. կը լինին և ուրիշ շատ հարցեր, այն ևս կարևոր, որ անդամները կուգնան խօսել զոցա մասին, բայց կասեն օրակարգի մէջ չկայ ու անուշադիր կը թողնեն. մասամբ համաձայն չեմ նաև Գ. Մելիք-Շահնազարեանի արտայայտած մտքին, թէ եկող տարի ըստ կանոնադրութեան պիտի 2-ը հեռանան. իսկ եթէ մարդ չըզտնենք, էլի նոքա պիտի մնան. ամեն մի սխալ եթէ ժամանակին չուղղենք, փաստակար կը լինի մեզ համար. ուստի առաջարկում եմ Շամիր-բէկի առաջարկութիւնը քննել:

(Կը Շարունակւի)

ՄԵՐ ԹՂԹԵԿԻՑՆԵՐԸ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԲԱԳԻԻՑ

Ղարաբաղի կրօնքում լոյս տեսնող «Փայլակն», թուում է, որ նոյպէս պէտք է խօսէ Բագւի թէ ցաւերի և թէ մը-խիթարական նորութիւնների մասին, որովհետև Բագուն լինելով առևտրական ու արդիւնաբերական կենտրոնական մեծ քաղաքներից մէկը, նոյնպիսի կապեր ունի Շուշու, ինչպէս և Շամախու, Երևանի, Ալեքսանդրապոլի, Ղարսի և այլն փոքր ի շատէ՝ քչի ընկնող գաւառական քաղաքների հետ:

Հարկւրաւոր գիւղերից և քաղաքներից, Կովկասի բոլոր ծայրերից հազարաւոր մարդիկ այստեղ են գաղթում— աշխատանքի նոր ու բախտատու դռներ գտնելու Բագում և նրա զործարանային բայոններում:

Շուշին էլ, մեծ չափով զաւակներ ունի Բագում, որոնք թերևս մանուկ հասակից զրկւելով հայրական սիրած հողից, օտարութեան գաւազանը ձեռք են բերին, դիմել են այստեղ:

Այսօր վաղը, կը սկսեն, գուցէ և շատ տեղերում սկսել են մեր գիւղացիների դաշտային աշխատանքներն և նրանք զրկւած լինելով աշխատող ձեռքերից, յայտնելու կը դնեն մեծ ու կենտրոնական քաղաքների վրայ, թէ բարեխիտ ու բանիմաց մարդիկ կ'զգան գիւղացի եղբայրներին և մայրերին սպառնացող վտանգն և կը շտապեն օգնելու նանց:

Ամառը գալու է. շատերը Բագւից կը գնան իրենց հայրենիքը— Ղարաբաղ՝ ամառն անցկացնելու: Ահա այդ ան-

ձանց վրայարդեօք բարոյական պարտք չի՞ ընկնում, որ զգան մեր գիւղացու աշխատող ձեռքերի պակասութիւնն ու կարիքը, շտապեն փարատել նրա անթիւ չորսերից գէթ մի մասը:

Գիւղացու դաշտային և այլ նման գործերում ի միջի այլոց մասն պիտի ունենան մեր ինտիլիգենցիան ու երիտասարդութիւնը, ուսուցչութիւնն ու հոգևորականութիւնն, որոնք մօտից տեսնում են գիւղացիների անհափ ցաւերն և զգում նրանց օգնելու անհրաժեշտութիւնը:

Մեր առջև ծագացած է մի ծանր, բայց ազնիւ գործ, որին պէտք է աշակցեն բոլորը և մասնաւոր Բագւի Շուշեցի ինտիլիգենցիան:

Դան-Սար.

ՈՒՐԱՆԱԼԻ ԵՐԵՒՅԹ

Թիֆլիս

Թիֆլիսում հրաժիշտներ Դ. Ղազարեանի և Ե. Սարգսեանի նախաձեռնութեամբ կազմակերպւում է «Բարբառական երգիցողութեան ընկերութիւն» (хор. общ.). Ընկերութեան գլխավոր նպատակներից մէկն է Թիֆլիսում ունենալ մշտական քառաձայն երգեցիկ խումբ, որն արդէն կազմակերպւած է: Այդ խումբը լսեցինք հրաժշտական դպրոցի դահլիճում, արտիստիքակա-նում և ամսոյս 9-ին գործակատարների ժողովարանում, երեք համերգին էլ խումբը երգեց մէկը միւսից յաջող-նակաւ ինչ է, որ երգ. խումբը հետզհետէ և բազմանում է և մշակուում. շատ բը-նական է, որ մշտական խումբը ուրիշ կերպ էլ չի կարող լինել: Խումբը դե-կավարում են Դ. Ղազարեան և Ե. Սար-գսեան. գլխավորապէս երգում են նորագոյն երաժիշտների երգերից: Ող-ջունում ենք «Բարբ. երգեց. ընկ.» առաջ գալը, երիտասարդ երաժիշտների եռան-դըն ու աշխատանքն և ցանկանում ենք յաջողութիւն:

C. S.

ԵՐԵՒԱՆԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

(Բարսայի գրաստան)

— Բարսայի ուսու հիւպատոսական ներկայացուցից Օդեսայում նամակ է ստացւել, ուր նկարագրւած է երկրի վերջին օրերի կացութիւնը: Նախ քան անգլիացիներից զբաւելը Բարսայում կատարեալ անխիղճութիւն էր տի-րում. արաբները զբաղւած էին ալան-թալանով, սպանութիւններով: Եւրո-պացիներն այդ ժամանակ ապրեցին շատ ծանր և յուսահատական վիճակ մինչև որ քաղաք մտան անգլիա-ցիները, որոնք իսկոյն և եթ կարգ ու հանգստութիւն հաստատեցին: Գերմա-նական հիւպատոսն և տեղական ազ-գեցիկ արաբներն իրեն գինւորական գերիներ ուղարկեցին Բոմբէյ: Կարգ ու կանոն մտցնելու և ասպատակու-թիւններին վերջ դնելու նպատակով անգլիական իշխանութիւնները ստիպ-ւած եղան խիստ միջոցների դիմել և նոյն իսկ չորս արաբ աւագակների հրապարակով մահապատժի ենթա-րկեցին:

Շուտով Բարսա ժամանեց Հնդկաս-տանի հիւպատոսն և խորհրդակցու-թեան հրաւիրեց տեղական ակնյայտնի եւրոպացիներին ու արաբական իշխա-նաւորներին: Անգլիացիները Բարսայի շրջակայքում երկու շաբթ ամբողջնե-րն կառուցել: Ռուս հիւպատոսի ասելով թիւրք գինւորները մեծ գազանու-թիւններ էին անում և չէին խնայում նոյն իսկ իրենց վիրաւորներին, որոնց նախապէս թալանելով մահացնում էին սլիններով («P. B.»):

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՉՕՐԱԲԱՆԱԿԻ ԳԼԽԱ-ԻՈՐ ԿԵՆԴՐՈՆՆԵՐԸ

Անգլիական զօրաբանակի հետ միա-սին շարժւում է նաև նրա գլխաւոր շտաբը: Հաւասի գործակալութեան ա-սելով՝ այժմ այդ շտաբը գտնւում է Ֆրանսիական մի փոքրիկ քաղաքում: Այն հոռու կեանքը, որով ապրում է հակառակի զօրաբանակի կէ-դրոնը, վերափոխւել է քաղաքի արտաքին կեանքը. անգլիական զինւորները՝ խա-կիներ հագած, բարձրահասակ և նիհար հնդիկ սպաները՝ տուրքաններ փաթա-թած գլխներին մի անսովոր բան են ներկայանում Ֆրանսիական գաւառա-կան քաղաքի համար: Շտաբը տեղա-ւորւած է մի համեստ, աննշան հիւրա-նոցում և միայն նրա դռներին կանգ-նած երկու պահապան պոստերը ցոյց են տալիս, որ հիւրանոցում այժմ ան-սովոր հիւրեր են բնակւում: Շտաբում տիրում է խորը հանգստութիւն. չկայ և ոչ մի այնպիսի բան, ինչ որ ներ-կայանում է մարդու երեւակայութեան, երբ պատկերացնում ենք մեզ հակա-յական զօրաբանակի գլխաւոր երակը, կենդրոնը: Չի նկատւում աւտոմոբիլ-ները, մօտոցիկլետները և ձիերի իրա-նանցում, հեռագրական ապարատների չիչխկոց. իւրաքանչիւրը հանգիստ կեր-պով զբաղւած է իր գործով, նոյն իսկ միմեանց հետ համարեա թէ փափոցով են խօսում: Անգլիական սառնարիւնու-թիւնը, կենդրոնացած ու խորասուզ-ւած կերպով գործելը և երկաթէ կազ-մակերպութիւնը անհամեմատ աւելի ուժեղ տպաւորութիւն են գործում այստեղ, քան որեւէ մի ուրիշ տեղում:

Պ Ե Տ Ե Ր Ե Ջ Մ

Լօնդոն 13 ապր. Մովապետու-թիւնը հաղորդում է որ դաշնակ-ցական զօրքը ցած է իջել Գալի-պօլի թերակղզու վրայ:

ՀԱՐՈՒՆԱԿԻՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ Ճ Ե Կ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԿՐԱԳՐԻ ՆԵՐԿԱՅ 1915 Թ. ՀԱՄԱՐ

(Ձեռք տարի)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐԻՆ Է՝ տարեկան—10 րուբ. 6 ամիսը—6 րուբ. 3 ամիսը—3 ր. Պրեմիաներ՝ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան բաժանորդները, որոնք 1915 թ. ըն-թացքում լրիւ վճարած կունենան 10 ր. բաժանորդավճարը, կը ստանան որպէս պրէմիա հետեւեալ նոր լոյս տեսնելիք գրքերը. 1) «Ճաննջ-վածը»—մեծ վէպ Շահրիարի հայկ. յեղափոխ. կեանքից, 2) «Հայկական հար-ցը»—լուսաբանւած դոկումենտներով:

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакция „МШАКЪ“ Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

3—3

ԲԱՅՈՒՆԵՒ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1915 ԹՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

„ԱՐԵԳ“

ԳՐԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱՅԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ

Բաժանորդագինն տարեկան 7 ր. է՝ 6 ամիսը—4 ր. 3 ամիսը 2 ր. 50 կ. Ամսական 1 ր.

ԵՐԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 2Ի ԸՆԴՈՒՆԵՈՒՄ

ԿԱՐԵԼԻ Է ՎՃԱՐԵԼ ՆԱԵՒ ՄԱՍ-ՄԱՍ

Շարաթը մի անգամ լոյս է տեսնում գրական-պատմական պատկեր. յաւելւած: Մեր հասցէն՝ Баку, Ред. газ. „АРЕГЪ“, Маринская, д. Адамова, Արտասահ-մանից՝ Baccou, Rédaction „AREG“.

3—3